

Den Haag

groep 3-4

De Klieners

Handleiding

INHOUD

INHOUD	1
VERKLARING TEKENS	2
INLEIDING	3
IN HET KORT	4
PROJECT OPENING	6
BASISLESSEN	
AFVAL EN ZWERFAFVAL	8
afbeelding Rubbi	
afbeelding Weestie	
infoblad de vuilnisbak	
infoblad het zwerfafval	
infoblad de vuilniszak	
infoblad het afval	
infoblad de vuilnismen	
infoblad de vuilnismannen	
infoblad de vuilnismen op de vuilniswagen	
infoblad de vuilniswagen	
DE KLIENERS EN MENEER SMEERKEES	20
Infoblad hergebruik	
praatplaten	
het verhaal kort	
het verhaal lang	
OPRUIMACTIE	32
UITBREIDING	
BEWEGINGSACTIVITEIT	33
infoblad afvalpictogram papier	
infoblad afvalpictogram pmd	
infoblad afvalpictogram gft	
infoblad afvalpictogram rest	
RUIJ HET OP MAAK HET SCHOON	39
het afvallied	
ONDERZOEK OCHTENDHAPJE	41
werkblad onderzoek het pak	
MUZIEKINSTRUMENT MAKEN	44
PROJECTAFSLUITING	45
BIJLAGEN	
WERKEN MET EEN VERHAAL	47
DOELSTELLINGEN	49
INFORMATIE	49
VERANTWOORDING	50

INLEIDING

Met deze leskist worden leerlingen aan de hand van een origineel verhaal betrokken bij het afval in hun eigen leefomgeving. Ze leren wat (zwerf)afval is, hoe je afval kunt voorkomen, hoe je afval kunt scheiden en wat er gebeurt met afval in Den Haag. Ze gaan actief aan de slag, zodat zij zich medeverantwoordelijk voelen voor hun eigen omgeving en proberen deze schoon te houden. Ook zijn ze bereid om afval te scheiden en geen afval op straat te gooien. Het project *De Klieners* is bestemd voor alle groepen van het primair onderwijs. www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners

Wie zijn de Klieners? De Klieners zijn robotjes die, samen met andere robotjes en mensen, leven op de planeet Klien. Op deze planeet leven de mensen heel anders dan op de aarde. Op de planeet Klien is het super schoon en opgeruimd. Dat komt doordat de Klieners alles opruimen. In dit project komen er twee Klieners naar de aarde op een speciale afvalfiets. Dit zijn Rubbi en Weestie. Rubbi is een robotje dat alles opruimt wat de mensen op de planeet Klien weggooien. Weestie is een robotje dat het zonde vindt om alles op één afvalhoop te gooien. Misschien kan het nog ergens voor worden gebruikt? Hij sorteert dus al het afval.

U kunt *De Klieners* schoolbreed inzetten als project, maar het materiaal is ook in één of meer groepen te gebruiken. Bij het lesmateriaal is per activiteit een tijdsindicatie aangegeven. Zo kunt u zelf kiezen hoeveel tijd u in uw klas of school wilt besteden aan het project *De Klieners*. In het lesmateriaal is een verdeling gemaakt tussen basislessen en verwerkingslessen.

DE KLIENERS ALS PROJECT

De Klieners leent zich goed voor een project. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de speciale afvalbakfiets voor op het schoolplein. Deze bakfiets is omgebouwd tot de flitsende afvalfiets van de Klieners Rubbi en Weestie. In de fiets bevinden zich bezems, vuilniszakken, vuilgrijpers. Uiteraard zijn Rubbi en Weestie zichtbaar op de fiets. Tevens zijn er op de vier hoeken van de bakfiets kokers bevestigd. In deze kokers kan afval worden gedaan. Welke soort afval in welke koker hoort is aan de buitenkant van de koker duidelijk zichtbaar. De leerlingen kunnen hun (meegebrachte) afval in deze kokers deponeren. Wanneer ze dit doen, horen ze een geluid. Dit werkt als trigger voor de kinderen om meer afval in de kokers te gooien. Wanneer de leerlingen al hun afval in de kokers gedeponeerd hebben, gaan ze naar hun klas waar het thema verder wordt uitgewerkt.

Naast de afvalbakfiets is er ook een set speciale vuilnisbakken voor in de klas te leen.

IN HET KORT

De leskist Klieners voor groep 3-4 bevat verschillende lessen. Geschikt voor een snelle basis les over afval, maar ook mogelijkheden voor uitbreiding. U maakt zelf een keuze

OPENING EN BASISLESSSEN

ACTIVITEIT	INHOUD	ORGANISATIE	VOORBEREIDING	BENODIGDHEDEN	TIJD	DIGITAAL
 opening	Leerlingen worden enthousiast gemaakt om actief deel te nemen aan activiteiten rondom afval.	 hele groep project of evenement Afvalbakfiets op schoolplein	± 30 min klaarzetten opzetten afvalbakfiets doorlezen bekijken voorkennis wat mag in welke bak	 te leen Afvalbakfiets zelf voor zorgen verschillende soorten afval	20 min	www.milieueducatie.nl/site/klieners www.denhaag.nl/afval
 kringsprek	Kringgesprek over afval en zwerfafval	 hele groep	± 15 min klaarzetten verschillende soorten afval verzamelen	 leskist -afbeelding Rubbi en Weestie - informatie bladen zelf voor zorgen verschillende soorten afval	20 min	
 verhaal	Verhaal over gescheiden inzamelen van afval rondom de figuren Rubbi en Weestie van De Klieners	 hele groep	± 10 doorlezen bekijken verhaal doorlezen kiezen voor lange of korte versie	 leskist praatplaten infoblad hergebruik verhaal De Klieners en meneer Smeerkees kringloop papier, glas, composteerbaar plastic	20 min	
 zwerfvuil rapen	Zwerfafval in de directe omgeving/schoolplein opruimen	 3-5 in groepjes directe schoolomgeving schoolplein	± 10 min doorlezen bekijken bekijken waar opgeruimd kan worden extra begeleiding eventueel extra begeleiding regelen	 te leen zwerfvuilset (bij afvalbakfiets aanwezig) zelf voor zorgen vuilknijpers, handschoenen, bezems, vuilniszakken stoffer en blik	30 min	

VERWERKING EN UITBREIDING (KEUZE)

ACTIVITEIT	INHOUD	ORGANISATIE	VOORBEREIDING	BENODIGDHEDEN	TIJD	DIGITAAL
 bewegings-activiteit	In spelvorm wordt afval gescheiden. Wat hoort in welke bak?	 halve groep Onderdeel spel- of gymles	 ± 30 min klaarzetten materialen klaarzetten verschillende soorten schoongemaakt afval verzamelen	 leskist infobladen afvalbakken afvalpictogrammen zelf voor zorgen verschillende soorten afval (papier, gft, plastic/pmd, samengesteld afval) 2 pionnen, 5 matten	30 min	
 lied	Aanleren lied "ruim het op, maak het schoon."	 hele groep	 ± 15 min klaarzetten klaarzetten lied en/of videoclip	 zelf voor zorgen digitaal schoolbord	30 min	www.milieueducatiehaag.nl/site/klieners
 onderzoek	Leerlingen bekijken het ochtendhapje dat ze hebben meegenomen van thuis en bekijken uit welk afval dit bestaat.	 hele groep 3-5 in groepjes start tijdens de ochtendpauze	 ± 15 min klaarzetten verschillende afvalbakken klaarzetten leeg omgespoeld sappak ongeveer 1 uur tevoren in emmer water leggen websites klaarzetten	 leskist werkbladen onderzoek het pak sluitzakjes materiaal drankkarton afvalpictogrammen afvalbakken zelf voor zorgen sappak emmer	30 min	www.denhaag.nl/afval www.milieueducatiehaag.nl/site/klieners
 handvaardigheid	Muziekinstrument maken van afval (kosteloos materiaal)	 individueel	 ± 10 min klaarzetten materialen verzamelen en klaarzetten	 zelf voor zorgen schoon afval; keukenrollen, conservenblikjes drinkpakjes, kurk, touw, tape, elastiekjes, papier, plastic, aluminiumfolie. tijdschriften, scharen, lijm. vulling zoals rijst, maiskorrels, bonen, erwten.	40 min	
 presentatie	Zingen van het lied. Presenteren van werkjes (aan ouders)	 1 3-5 Individueel in groepjes hele groep	 ± 30 min doorlezen bekijken Uitnodigen ouders klaarzetten werkjes leerlingen	 zelf voor zorgen afspeel apparaat voor lied werkjes leerlingen		www.milieueducatiehaag.nl/site/klieners

PROJECT OPENING

 opening	 basisbegrippen afval scheiden afvalsoorten grondstof	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De Leerlingen zijn enthousiast om actief deel te nemen aan het afvalproject. • De leerlingen weten dat er verschillende soorten afval zijn.
 uitvoeringstijd 20 min	 organisatie hele groep afvalbakfiets op schoolplein	 ondersteunende websites www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners www.denhaag.nl/afval
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 30 min klaarzetten opzetten afvalbakfiets doorlezen bekijken voorkennis wat mag in welke bak	 benodigheden leskist	 te leen bij Milieueducatie afvalbakfiets zelf voor zorgen verschillende afvalsoorten (eventueel door de kinderen laten meebrengen) geen glas

INLEIDING (5 MINUTEN)

In overleg met Milieueducatie kan de afvalbakfiets op school bezorgd worden.

Bij de start staat de afvalbakfiets op het schoolplein. Dit is de fiets van de Klieners Rubbi en Weestie. Aan de voorkant van de fiets staat een afbeelding van Rubbi en Weestie. Uit de speakers van de fiets galmt het speciaal voor het project geschreven afvallied. De zwaailichten zorgen ervoor dat de afvalfiets goed opvalt. Aan de vier hoeken van de bakfiets zijn kokers bevestigd. Aan de koker kun je zien welk afval in welke koker hoort.

Verzamel de leerlingen rondom de bakfiets en laat ze rustig alles bekijken en luisteren.

- Waarom zou de fiets hier staan?
- Over welk onderwerp gaat het?

Wanneer u niet de afvalbakfiets op school laat komen kunt u kiezen voor eenvoudige eigen afvalbakken (papier- pmd/plastic-gft-rest)

KERN (10 MINUTEN)

- Wat is er allemaal aan de fiets te zien?
- Hoor je waar het lied over gaat?
- Kijk eens goed naar de kokers. Waar zouden die voor zijn?
- Welk soort afval is er meegenomen?
- Kunnen we dat in soorten verdelen? Waar gooi je dat thuis weg?
- Kun je het afval ook over de 4 kokers verdelen?

Wanneer het afval in de koker wordt gedeponeerd, hoor je een geluid. De leerlingen kunnen om de beurt het meegebrachte afval in de juiste koker doen.

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

Dit is waar de komende lessen over gaan werken. Afval is grondstof. Grondstoffen zijn materialen waar je producten van maakt. Bijvoorbeeld van hout kun je papier maken. Hout is een grondstof.

Wanneer je papier opnieuw gebruikt, hoef je geen nieuwe grondstoffen (hout van bomen) te gebruiken. Oud papier is dan weer een grondstof voor nieuw papier.

Wanneer je papier gaat scheiden kan het ook echt opnieuw gebruikt worden als grondstof voor nieuw papier.

Zwerfafval vervuult niet alleen de omgeving maar gaat ook verloren als grondstof.

AFVAL EN ZWERFVUIL

 basis	 basisbegrippen afval zwerfvuil vuilniszak vuilniswagen container weggoaien	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten wat afval is. • De leerlingen weten hoe het afval thuis afgevoerd wordt. • De leerlingen weten wat zwerfvuil is.
 uitvoeringstijd 20 min	 organisatie hele groep kringgesprek	 ondersteunende websites www.milieueducatieden Haag.nl/site/klieners https://youtu.be/jsDx9E_s6l4 www.denhaag.nl/afval
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 30 min klaarzetten verzamelen afvalsoorten	 benodigheden leskist informatiebladen afbeeldingen Rubbi en Weestie	 zelf voor zorgen verschillende afvalsoorten (eventueel door de kinderen laten meebrengen)

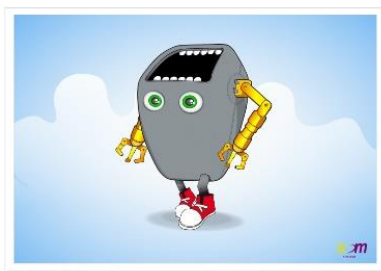
INLEIDING (5 MINUTEN)

(wanneer er gebruik gemaakt wordt van verhaallijn Rubbi en Weestie)

Vertel de leerlingen over Rubbi en Weestie is. Rubbi en Weestie zijn robotjes. Weten jullie wat een robot is? Ken je andere robots? Hoe zien robots eruit?. Rubbi en Weestie wonen niet hier maar op een andere plek, op de planeet Klien. Daar is het heel er schoon en opgeruimd. Is het hier ook altijd schoon en opgeruimd?

Bekijk de videoclip bij "Ruim het op maak het schoon" https://youtu.be/jsDx9E_s6l4 of via www.milieueducatieden Haag.nl/site/klieners

- Wat zouden Rubbi en Weestie doen op die andere planeet? (opruimen)
- Kun je dat een beetje zien aan hoe ze eruit zien? (Rubbi lijkt op een afvalbak en heeft grijphanden om afval mee op te pakken. Weestie heeft zuigarmen waarmee hij afval kan opzuigen)

KERN (15 MINUTEN)

Besprek met de leerlingen de volgende vragen:

- Hoe noem je de materialen die je weggooit? (afval, vuil, vuilnis)
- Wie weet hoe al het afval heet dat over straat zwerft? (zwerfvuil, zwerfafval)
- Wie heeft dat wel eens gezien op straat? En wat was dat dan?
- Waar kom je zwerfvuil tegen
- Waar verzamel je afval dat je thuis maakt? (vuilnisbak, vuilniszak, klike)
- Wat gebeurt er daarna mee? (aan de weg zetten vuilniswagen, vuilnisman haalt het op of zakken worden in een ORAC (ondergrondse restafval container) gestopt)

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

- welke woorden horen bij het onderwerp afval
- hoe schrijf je deze woorden

Probeer de woorden visueel (met echte materialen of eventueel foto's) te maken en gebruik de infobladen met de themawoorden uit de leskist.

de vuilnisbak

het zwerfafval

de vuilniszak

het afval

de vuilnisman

de vuilnis mannen

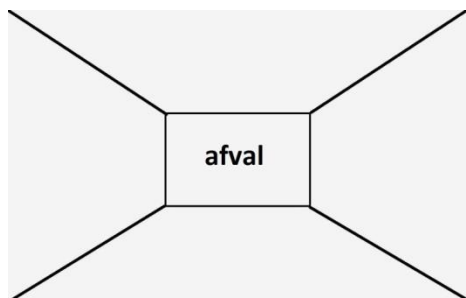
**de vuilnisman
de vuilniswagen**

de vuilniswagen

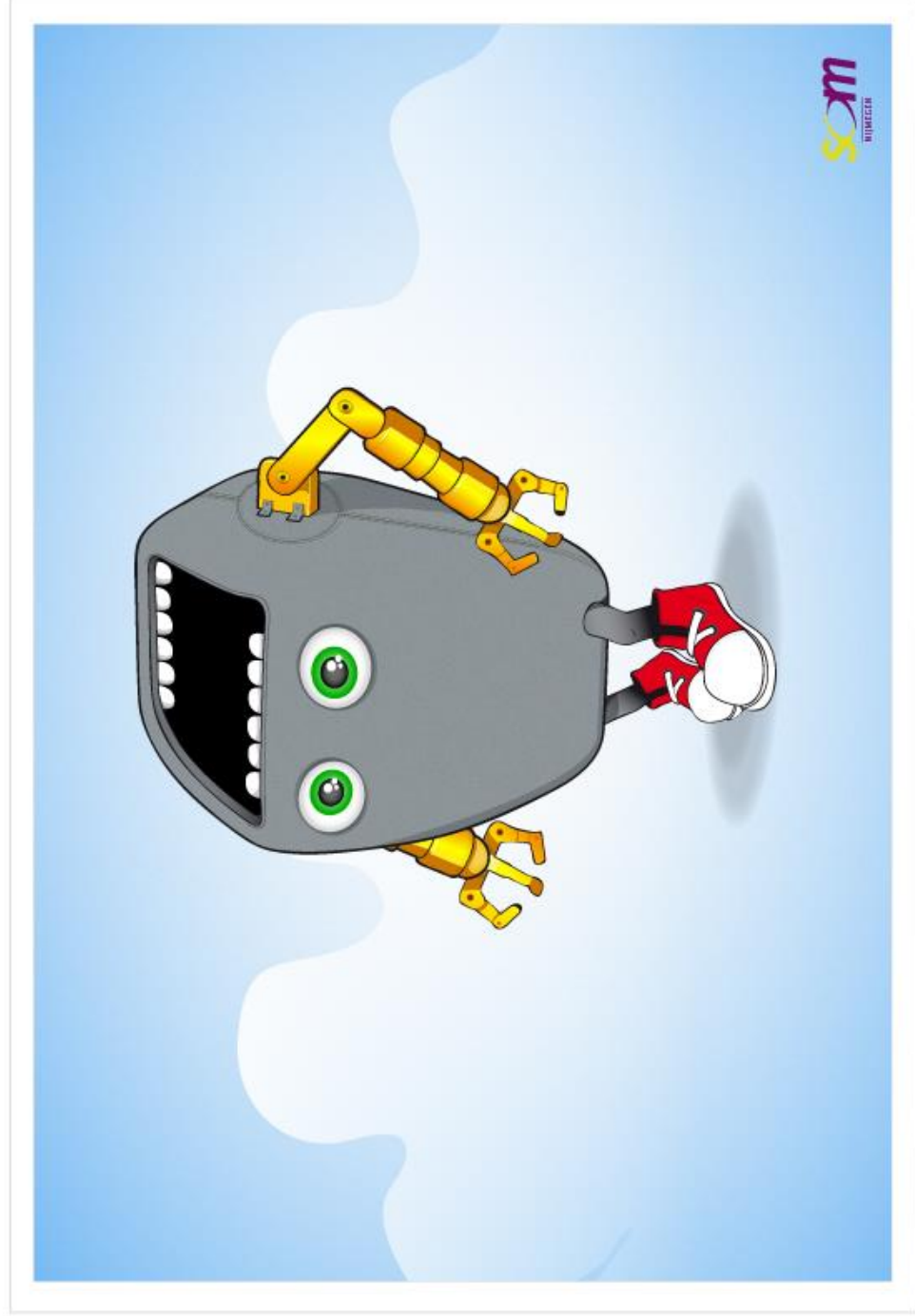

Leerlingen die de woorden zelf kunnen schrijven, schrijven dit met hun groepje in een woordweb. Gebruik bijvoorbeeld de placemat werkvorm van coöperatief leren.

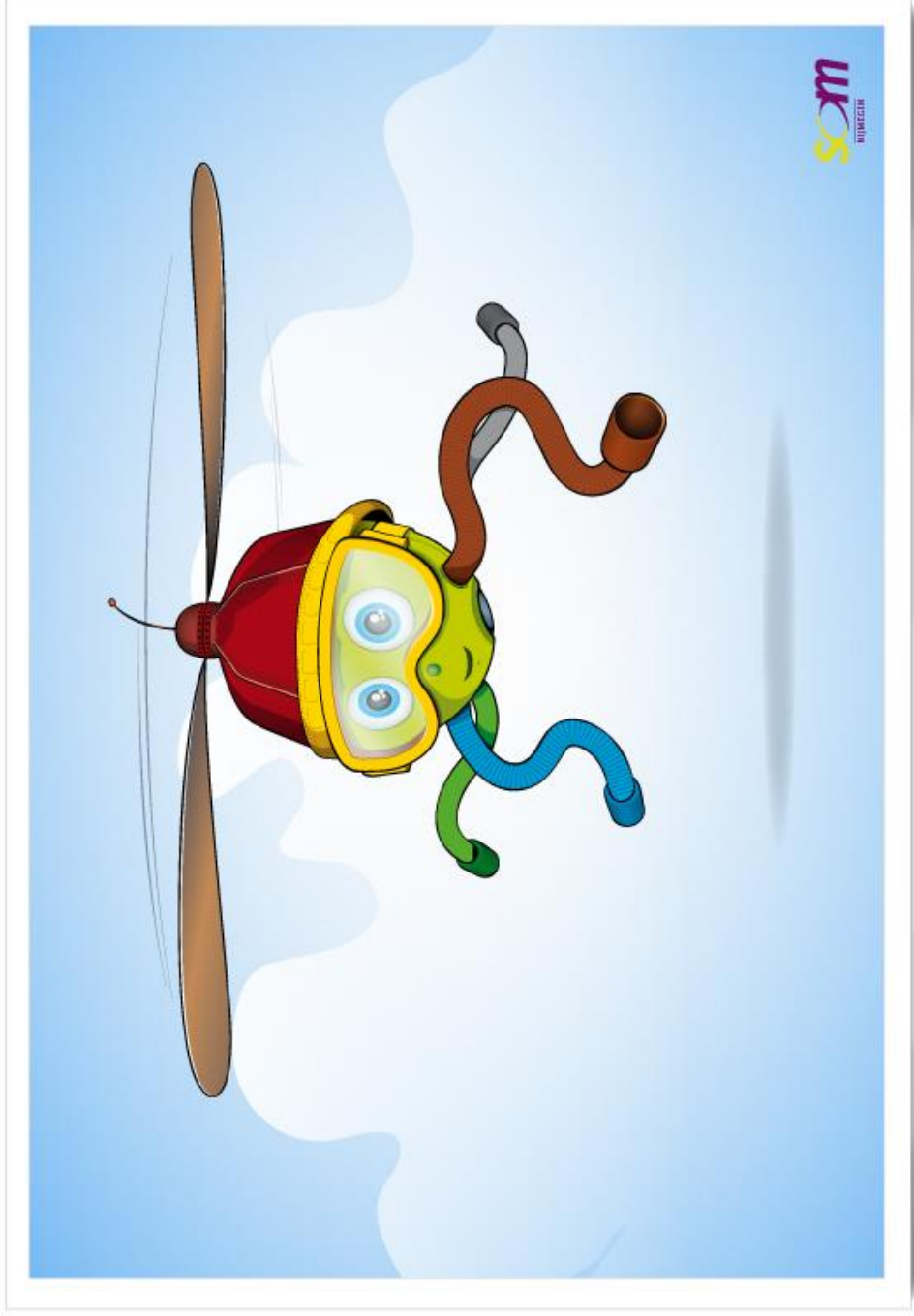

Of gezamenlijk woordweb op het digitale schoolplein.

Rubbi

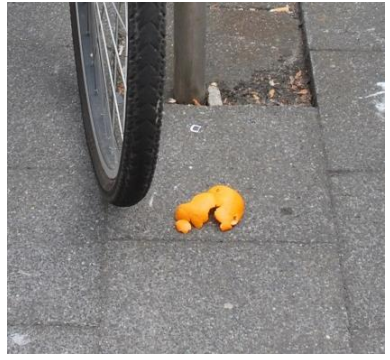
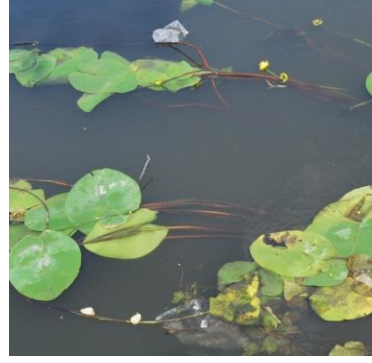
Weestie

de vuilnisbak

het zwerfafval

de vuilniszak

het afval

de vuilnisman

de vuilnismannen

de vuilnisman de vuilniswagen

de vuilniswagen

DE KLIENERS EN MENEER SMEERKEES

<p> basis</p>	<p> basisbegrippen</p> <p>zwerfafval hergebruik afvalproducten kunstwerk</p>	<p> lesdoelen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten wat afval is. • De leerlingen weten wat zwerfvuil is. • De leerlingen zijn zich ervan bewust dat een opgeruimde leefomgeving prettig is, omdat zij zo op een schone plek kunnen spelen. • De leerlingen weten dat afval hergebruikt kan worden. • De leerlingen weten hoe je afval moet scheiden.
<p> uitvoeringstijd</p> <p>20 min</p>	<p> organisatie</p> <p> hele groep</p> <p>voorlezen</p>	<p> ondersteunende websites</p> <p>www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners</p>
<p> voorbereiding</p> <p>voorbereidingstijd ± 10 min</p> <p> doorlezen bekijken verhaal doorlezen kiezen voor lange of korte versie</p>	<p> benodigheden</p> <p> leskist</p> <p>verhaal De Klieners en meneer Smeerkees 2 praatplaten infoblad hergebruik kringloop papier, glas, composteerbaar plastic</p>	<p> zelf voor zorgen</p>

INLEIDING (5 MINUTEN)

Vertel de leerlingen dat ze naar een verhaal gaan luisteren dat over Rubbi en Weestie gaat. Weten ze nog wie Rubbi en Weestie zijn?

KERN (15 MINUTEN)

De leerlingen worden met behulp van een origineel verhaal aan het denken gezet over het nut van het gescheiden inzamelen van afval. Het verhaal is in lange en korte versie beschikbaar. Tijdens het verhaal is een aantal vragen opgenomen die u kunt bespreken met de leerlingen. Er zijn twee praatplaten gemaakt bij dit verhaal: een plaat om te tonen aan het begin en tijdens het lezen van het verhaal en een als u het verhaal bijna helemaal gelezen heeft.

VRAGEN BIJ HET VERHAAL

- Wat is zwerfvuil?
- Waarom verzamelde Meneer Smeerkees allemaal afval?
- Waarom had de gemeente een wedstrijd georganiseerd?
- Welke afvalproducten zijn van papier en horen in de papierbak?
- Welke afvalproducten zijn van glas en horen in de glasbak?
- Welke afvalproducten zijn van plastic en in welke bak hoort dat?
- Welke afvalproducten zijn van natuurlijke materialen en horen bij gft-afval?
- Wat zou je van ingezameld oud papier kunnen maken? En wat van plastic, glas, gft?

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

Bekijk samen de gerecyclede materialen.

Soms kun je het zien aan een tekeningetje op een product dat je het kan hergebruiken.

Tip

Leen de leskist papier maken bij Milieueducatie en ga zelf aan de slag met papier scheppen.

HERGEBRUIK

Composteerbaar

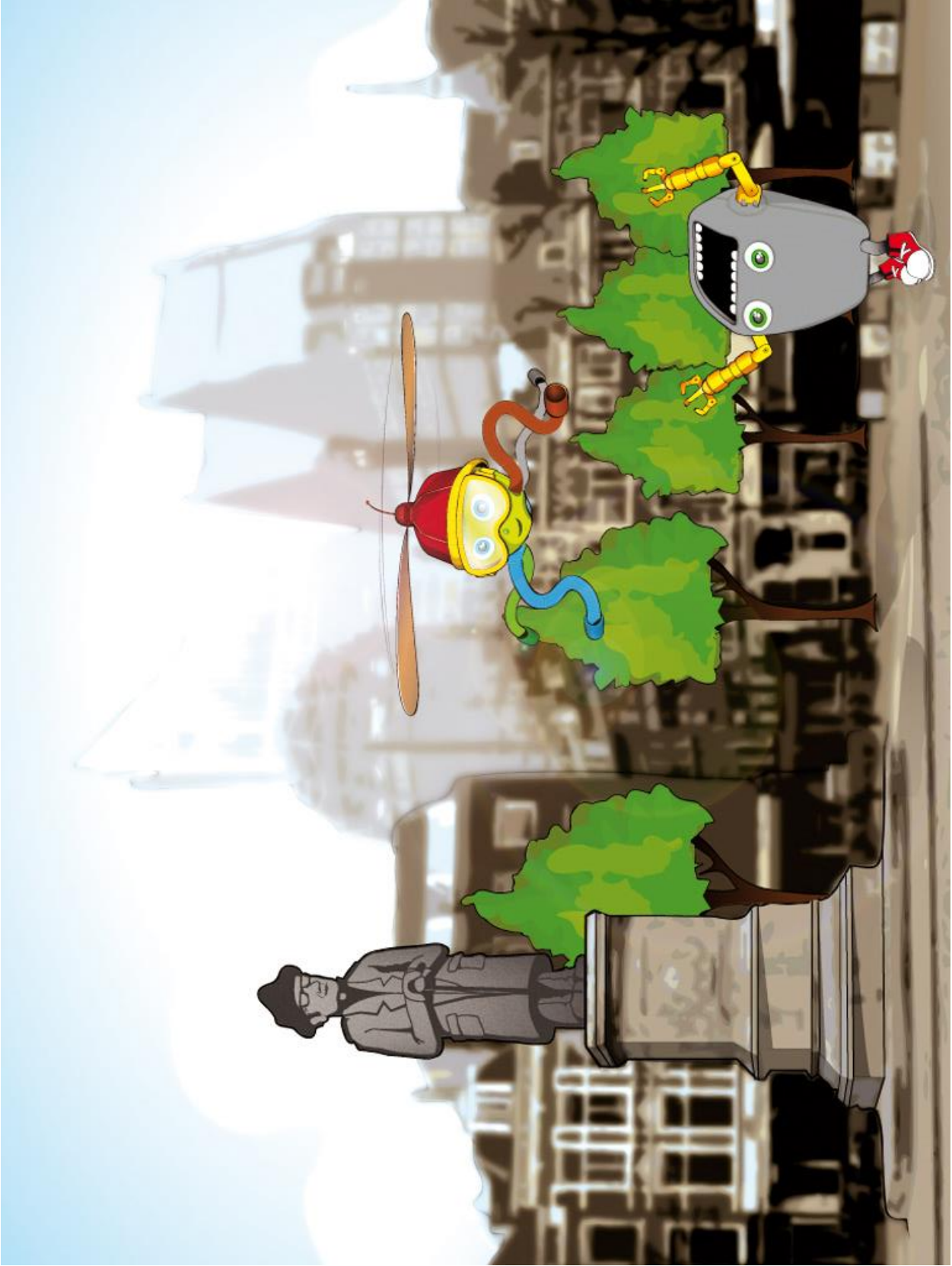

GLASBAK

DE KLIENERS EN MENEER SMEERKEES

DE KLIENERS EN MENEER SMEERKEES - KORT

Op een planeet hier ver vandaan, wonen de Klieners. Dat zijn kleine robotjes uit die afval opruimen. Er zijn veel soorten Klieners, maar dit verhaal gaat over Rubbi en Weestie.

Rubbi is nog maar 6 jaar. Hij lijkt een beetje op een prullenbak. Hij heeft kleine voetjes waarmee hij heel snel kan lopen en twee armen die kunnen uitschuiven. Daarmee pakt hij al het afval dat hij op straat ziet liggen op. Hij eet het afval op met zijn grote mond.

Weestie is al 7 jaar. Hij lijkt helemaal niet op Rubbi. Weestie kan vliegen, want hij heeft een propeller op zijn hoofd. En heeft hij allemaal zuigarmen. Daarmee zuigt hij al het afval op. Met elke zuigarm zuigt hij een ander soort afval. Met één arm alleen maar plastic en met zijn andere zuigarm alleen maar papier. Rubbi en Weestie zijn dikke vrienden.

Op een dag gaan Rubbi en Weestie samen naar school. Ze zijn een beetje laat en fietsen heel hard. 'Kom op joh, we gaan nog harder!' zegt Weestie. Rubbi fietst zo hard hij kan. Plotseling springt er een konijntje op de weg. 'Pas op!', roept Weestie. Rubbi stuurt de andere kant op. Maar ... wat gebeurt er? De fiets vliegt uit de bocht! 'Hééélp!' roept Rubbi.

Rubbi en Weestie doen hun ogen open. Wat een klap zeg! Ze zijn met hun fiets zo de planeet afgevoegen. Maar waar zijn ze nou? Ze zien allemaal mensen, maar nergens zien ze de Klieners. Langzaam staan Rubbi en Weestie op. Ze lopen wat rond, maar snappen er niets van. Overal waar ze kijken zien ze troep op de grond: plastic tasjes, snoeppapiertjes en hondendrollen! Er zwerft heel veel afval over de straat. Weestie steekt zijn tong uit. "Bah wat een rommeltje zeg!" Rubbi en Weestie doen wat ze altijd doen op planeet Klien: ze ruimen alles op. Rubbi stopt het afval in zijn mond en Weestie zuigt alles op met zijn zuigarmen. Plastic met de oranje zuigarm, papier met de blauwe zuigarm, glas met de gele zuigarm en al het andere met de grijze zuigarm.

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Wie weet hoe je afval noemt dat overal rondzwerft en op straat ligt? (zwerfafval)

Rubbi en Weestie zien nog iets vreemds. Sommige mensen hebben een zwarte bak op wieltjes met een blauwe deksel die ze vooruit trekken. Ze zetten de bak op de stoep langs de kant van de weg en daarna gaan de mensen weer naar binnen. Waarom zouden ze dat doen?

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Wat voor soort bak zou dat zijn? (papiercontainer, papierklike) Waarom zetten de mensen dat langs de kant van de weg? (het papierafval wordt gescheiden ingezameld. De gemeente haalt dat op. Dat kan niet iedere dag. Dat staat op een huisvuilkalender wanneer het wordt opgehaald. Bijvoorbeeld op een dinsdag, om de week)

Wanneer Rubbi en Weestie een stuk verder gelopen zijn zien ze een meneer bij een grote container staan. De meneer gooit er papier in. "Dag meneer, waarom doet u dat?" De meneer kijkt naar Rubbi en Weestie. Hij is heel verbaasd. Wat is dat nou? Twee robotjes die kunnen praten? "Oh, hallo. Ik ben meneer Smeerkees. Dit papier wordt opgehaald door een vrachtwagen. Die brengt het naar een fabriek en daar maken ze er weer nieuw papier van. Zeg ik heb jullie nog nooit gezien. Wie zijn jullie?" "Ik ben Weestie", zegt Weestie, "En dit is Rubbi. Wij komen van de planeet Klien. Daar is alles altijd alles heel schoon en opgeruimd. Dat komt omdat wij Klieners zijn. Rubbi ruimt het afval op, hij stopt het met zijn uitschuifarmen in zijn mond en ik zuig met elke arm een ander soort afval op." Meneer Smeerkees begint te lachen. "Nou dan kan ik jullie nog veel meer laten zien! Kom maar eens mee naar mijn huis."

Als ze bij het huis van meneer Smeerkees zijn aangekomen, kijken Rubbi en Weestie hun ogen uit. Overal liggen stapeltjes met afval! Een stapel met plastic, een stapel met papier, een stapel met bananenschillen en klokhuizen van appels. En in het midden ligt een hele grote berg met van alles door elkaar. Dan begint meneer Smeerkees te vertellen. Hij vertelt dat sommige mensen al hun afval altijd in een vuilniszak stoppen. En dat vindt hij heel erg zonde! De mensen gooien dan namelijk dingen weg die nog gebruikt kunnen worden. Daarom haalt meneer Smeerkees veel vuilniszakken op. Hij maakt de zakken open en verdeelt alles wat erin zit dan over verschillende stapeltjes. Hij laat een verpakking van appelstroop zien. "Bij welk afval hoort deze verpakking?" "Gewoon in een vuilniszak", zeggen Rubbi en Weestie. "Ah ja! Dat denkt iedereen. Maar moet je eens kijken." Meneer Smeerkees haalt nu het papier van de verpakking af. "Kijk, nu heb ik twee dingen die ik kan weggooien! Een bakje van plastic en een stukje papier. En dat doe je niet in de vuilniszak, want papier hoort bij papier en plastic bij het plastic afval. En dit lege drinkpakje, waar is dit van gemaakt, denk je?" Rubbi en Weestie kijken ernaar. "Van papier toch?" Meneer Smeerkees schudt zijn hoofd. "Nee hoor, kijk maar." Hij maakt het pakje helemaal open. Dan zien ze dat aan de binnenkant van het pakje een plastic laagje zit. Dat peutert meneer Smeerkees er heel precies vanaf. "Zo, nu hebben we weer iets dat opnieuw gebruikt kan worden! Weer een stukje papier en een stukje plastic! Van papier maken ze in de fabriek weer nieuw papier. En van plastic kunnen de mensen van een andere fabriek weer nieuwe plastic dingen maken."

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Zouden de mensen dit gaan doen? Alle pakjes lospeuteren? Gelukkig hebben ze daar wat op bedacht. Dat kunnen ze nu goed in de fabriek scheiden. Een drinkpakje hoort niet bij het papier (blauwe bak), maar bij het PMD-afval (plastic, metaal en drankverpakkingen) de oranje bak. Daar kunnen ze papier, plastic en metaal scheiden.

Dan horen ze ineens herrie buiten. Er rijdt een auto langs met een grote luidspreker op het dak. **DOE ALLEMAAL MEE MET DE WEDSTRIJD: MAAK VAN AFVAL EEN KUNSTWERK! KOM VOLGENDE WEEK ZATERDAG NAAR HET GROTE PLEIN MET JE KUNSTWERK EN WIN EEN MOOIE PRIJS!**

Rubbi en Weestie hebben het goed gehoord. Een wedstrijd met afval. Je moet er een kunstwerk van maken en dan kun je een prijs winnen! Komt dat even goed uit dat ze bij meneer Smeerkees zijn. Ze gaan meteen aan de slag. Rubbi en Weestie helpen meneer Smeerkees met het sorteren van alle afvalproducten. Na een tijdje is de grote berg met afval netjes gesorteerd. "Goh, dankjewel zeg", zegt meneer Smeerkees. "Zeg jongens, ik moet nog even naar de stad, willen jullie even op mijn huis passen? Dan ben ik over een uurtje terug." Dat willen Rubbi en Weestie wel, dus zwaaien ze meneer Smeerkees uit. "Kom, we gaan een kunstwerk maken", zegt Weestie als meneer Smeerkees weg is. Ze verzamelen van alles: plastic flesjes en tasjes, krantensnippers en bonnetjes van de supermarkt. Ook pakken ze glazen potjes en doppen van flessen. Ze maken alles aan elkaar met lijm en stukjes ijzerdraad. Als meneer Smeerkees thuiskomt, valt zijn mond open van verbazing. "Wat hebben jullie een mooi kunstwerk gemaakt!" roept hij uit.

Een week later zijn Rubbi en Weestie en meneer Smeerkees op het grote plein in de stad. Er zijn veel mensen gekomen en allemaal hebben ze mooie kunstwerken gemaakt. Iedereen mag zijn kunstwerk op een tafel zetten. Een paar mannen en vrouwen kijken heel goed naar alles wat de mensen gemaakt hebben. Als ze alle kunstwerken gezien hebben, gaan ze met elkaar overleggen. Wat is het spannend. Dan stapt de voorzitter van de jury het podium op. Iedereen is muisstil.

"Dames en heren, jongens en meisjes", klinkt het vanaf het podium door de microfoon. "Wij hebben heel mooie kunstwerken gezien. Het allermooiste kunstwerk wint een prijs. De prijs is dat het kunstwerk heel groot wordt nagemaakt door een echte kunstenaar. Dat kunstwerk komt dan hier op het grote plein te staan, zodat iedereen weet dat het heel belangrijk is om afval gescheiden in te zamelen. Want wij kunnen van al het gescheiden afval weer nieuwe dingen maken."

Dan klinkt er een spannend muziekje en tromgeroffel en is het eindelijk zover! "Dames en heren, jongens en meisjes, de winnaars van de wedstrijd MAAK VAN AFVAL EEN KUNSTWERK! Zijn geworden..... Rubbi en Weestie!!!"

Iedereen begint te juichen en te klappen. Rubbi, Weestie en meneer Smeerkees zijn door het dolle heen. Joepie! Ze staan te springen van plezier en juichen en klappen het hardst van allemaal!

Een tijdje later staat er op het grote plein een heel groot standbeeld. Een kunstenaar heeft het kunstwerk van Rubbi en Weestie nagemaakt. Wat het is? Het is een hele grote meneer Smeerkees! Rubbi en Weestie hadden als kunstwerkmeneer Smeerkees van afval gemaakt, omdat hij zo goed is in het scheiden van afval en opruimen. Nu kan iedereen hem elke dag zien. En zo vergeten de mensen niet dat ze ook hun afval netjes moeten opruimen en moeten sorteren.

En Rubbi en Weestie? Die hebben hun fiets opgezocht en zijn weer terug gegaan naar hun eigen planeet. Want ze waren nu wel heel lang weg geweest.

-einde-

DE KLIENERS EN MENEER SMEERKEES

DE KLIENERS EN MENEER SMEERKEES - LANG

Op een planeet hier ver vandaan, wonen de Klieners. Dat zijn kleine robotjes uit die afval opruimen. Er zijn veel soorten Klieners, maar dit verhaal gaat over Rubbi en Weestie.

Rubbi is nog maar 6 jaar. Hij lijkt een beetje op een prullenbak. Hij heeft kleine voetjes waarmee hij heel snel kan lopen en twee armen die kunnen uitschuiven. Daarmee pakt hij al het afval dat hij op straat ziet liggen op. Hij eet het afval op met zijn grote mond.

Weestie is al 7 jaar. Hij lijkt helemaal niet op Rubbi. Weestie kan vliegen, want hij heeft een propeller op zijn hoofd. En heeft hij allemaal zuigarmen. Daarmee zuigt hij al het afval op. Met elke zuigarm zuigt hij een ander soort afval. Met één arm alleen maar plastic en met zijn andere zuigarm alleen maar papier. Rubbi en Weestie zijn dikke vrienden.

Op een dag gaan Rubbi en Weestie samen naar school. Ze zijn een beetje laat en fietsen heel hard. 'Kom op joh, we gaan nog harder!' zegt Weestie. Rubbi fietst zo hard hij kan. Plotseling springt er een konijntje op de weg. 'Pas op!', roept Weestie. Rubbi stuurt de andere kant op. Maar ... wat gebeurt er? De fiets vliegt uit de bocht! 'Hééélp!' roept Rubbi.

Rubbi en Weestie doen hun ogen open. Wat een klap zeg! Ze zijn met hun fiets zo de planeet afgevlagen. Maar waar zijn ze nou? Ze zien allemaal mensen, maar nergens zien ze de Klieners. Langzaam staan Rubbi en Weestie op. Ze lopen wat rond, maar snappen er niets van. Overal waar ze kijken zien ze troep op de grond: plastic tasjes, snoeppapiertjes en hondendrollen! Er zwerft heel veel afval over de straat. Weestie steekt zijn tong uit. "Bah wat een rommeltje zeg!" Rubbi en Weestie doen wat ze altijd doen op planeet Klien: ze ruimen alles op. Rubbi stopt het afval in zijn mond en Weestie zuigt alles op met zijn zuigarmen. Plastic met de oranje zuigarm, papier met de blauwe zuigarm, glas met de gele zuigarm en al het andere met de grijze zuigarm.

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Wie weet hoe je afval noemt dat overal rondzwerft en op straat ligt? (zwerfafval)

Rubbi en Weestie zien nog iets vreemds. Sommige mensen hebben een zwarte bak op wieltjes met een blauwe deksel die ze vooruit trekken. Ze zetten de bak op de stoep langs de kant van de weg en daarna gaan de mensen weer naar binnen. Waarom zouden ze dat doen?

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Wat voor soort bak zou dat zijn? (papiercontainer, papierliko) Waarom zetten de mensen dat langs de kant van de weg? (het papierafval wordt gescheiden ingezameld. De gemeente haalt dat op. Dat kan niet iedere dag. Dat staat op een huisvuikalender wanneer het wordt opgehaald. Bijvoorbeeld op een dinsdag, om de week)

Even verderop zien Rubbi en Weestie nog iets raars. Er staat een grote container en daar gooien mensen papier in. Nu snappen Rubbi en Weestie er echt niks meer van. Ze lopen naar een mevrouw die net probeert haar boodschappen in haar fietstassen te doen. Ze is een beetje aan het mopperen, want het lukt niet echt.

“Dag mevrouw, mogen we u iets vragen?” De mevrouw kijkt naar Rubbi en Weestie. Ze is heel verbaasd. “Wat is dat nou? Twee robotjes die kunnen praten? De mevrouw staart een tijdje naar Rubbi en Weestie. Rubbi vraagt het nog een keer: “mevrouw mogen we u iets vragen?” De mevrouw schrikt op uit haar gedachten. “Oh ja, natuurlijk”, zegt ze. Rubbi vraagt: “Waarom zetten de mensen een papiercontainer op de stoep of gooien ze dat hier in een grote container?” de mevrouw legt uit dat het papier wordt opgehaald door een vrachtwagen. Die brengt het naar de fabriek en daar maken ze er weer nieuw papier van. Rubbi wil nog iets vragen, maar de mevrouw kijkt op haar horloge. “Oh, oh, is het al zo laat! Ik moet nu echt weg hoor. Weet je wat, jullie moeten op bezoek gaan bij meneer Smeerkees. Hij kan jullie véél meer vertellen. Hij doet heel veel met allemaal soorten afval.” Ze wijst welke kant Rubbi en Weestie op moeten en springt dan op haar fiets en rijdt snel weg.

Na lang zoeken komen Rubbi en Weestie in een donker straatje aan. Het ruikt er een beetje muff en er vliegen allemaal beestjes rond. Dan zien ze een huisje met heel veel rommel op de stoep. Zou daar meneer Smeerkees wonen?

Klop-klop-klop. Weestie klopt met een van zijn zuigarmen op de deur van het huisje. Een meneer doet open. Hij heeft hele oude kleren aan en in zijn hand heeft hij een verpakking van appelstroop. “Dag meneer”, zegt Weestie, “Ik ben Weestie en dit is Rubbi. Wij komen van de planeet Klien. Daar is alles altijd alles heel schoon en opgeruimd. Dat komt omdat wij Klieners zijn. Rubbi ruimt het afval op, hij stopt het met zijn uitschuifarmen in zijn mond en ik zuig met elke arm een ander soort afval op. We zijn op zoek naar meneer Smeerkees. We hebben gehoord dat hij ons precies kan vertellen waarom mensen papiercontainers langs de kant van de weg zetten of papier in een grote container op het plein gooien. We zagen zoveel afval buiten uw huisje liggen, dat we dachten dat u misschien meneer Smeerkees bent. Klopt dat?”

De meneer begint te lachen. “Nou dat is gezellig! Ik krijg nooit visite. Kom binnen, kom binnen. Ik ben meneer Smeerkees, omdat ik een werkje doe dat veel mensen smerig vinden.”

Rubbi en Weestie gaan naar binnen en kijken hun ogen uit. Overal liggen stapeltjes met afval! Een stapel met plastic, een stapel met papier, een stapel met bananenschillen en klokhuizen van appels. En in het midden ligt een hele grote berg met van alles door elkaar.

Rubbi ziet alle rommel liggen en vindt het wel zielig voor meneer Smeerkees dat hij tussen zoveel troep moet wonen. Daarom begint hij meteen met opruimen. Hij pakt met zijn schuifarmen heel veel afval en stopt het in zijn grote mond. “Stop!” roept meneer Smeerkees. “Niet doen! Dat ligt er niet voor niks. Ik zal eens vertellen waarom ik dat daar heb neergelegd.”

Dan begint meneer Smeerkees te vertellen. Hij vertelt dat sommige mensen al hun afval altijd in een vuilniszak stoppen. En dat vindt hij heel erg zonde! De mensen gooien dan namelijk dingen weg die nog gebruikt kunnen worden. Daarom haalt meneer Smeerkees veel vuilniszakken op. Hij maakt de zakken open en verdeelt alles wat erin zit dan over verschillende stapeltjes. Hij laat een verpakking van appelstroop zien. "Bij welk afval hoort deze verpakking?" "Gewoon in een vuilniszak", zeggen Rubbi en Weestie. "Ah ja! Dat denkt iedereen. Maar moet je eens kijken." Meneer Smeerkees haalt nu het papier van de verpakking af. "Kijk, nu heb ik twee dingen die ik kan weggooiden! Een bakje van plastic en een stukje papier. En dat doe je niet in de vuilniszak, want papier hoort bij papier en plastic bij het plastic afval. En dit lege drinkpakje, waar is dit van gemaakt, denk je?" Rubbi en Weestie kijken ernaar. "Van papier toch?" Meneer Smeerkees schudt zijn hoofd. "Nee hoor, kijk maar." Hij maakt het pakje helemaal open. Dan zien ze dat aan de binnenkant van het pakje een plastic laagje zit. Dat peutert meneer Smeerkees er heel precies vanaf. "Zo, nu hebben we weer iets dat opnieuw gebruikt kan worden! Weer een stukje papier en een stukje plastic!

"Maar dat is handig", denkt Weestie. Nu kan ik het zo opslurpen met mijn zuigarmen. Hij vliegt naar de stapel met plastic afval en begint het op te zuigen. "Hooo! Stop!", roept meneer Smeerkees. "Je mag dat niet opzuigen!" Weestie houdt verschrikt op. Hij wilde alleen maar helpen.

Meneer Smeerkees ziet dat Weestie geschrokken is en legt uit: "Van papier dat wij nu verzamelen en dat de mensen langs de kant van de weg zetten of in de containers gooien, maken ze in de fabriek weer nieuw papier. En van plastic kunnen de mensen van een andere fabriek weer nieuwe plastic dingen maken. Als jij alles opzuigt, is het hier heel netjes en opgeruimd, maar dan kunnen we geen nieuw plastic maken. Dat is toch niet handig?" Nee, dat begrijpt Weestie wel. Wat slim van meneer Smeerkees zeg!

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Zouden de mensen dit gaan doen? Alle pakjes lospeuteren? Gelukkig hebben ze daar wat op bedacht. Dat kunnen ze nu goed in de fabriek scheiden. Een drinkpakje hoort niet bij het papier (blauwe bak), maar bij het PMD-afval (plastic, metaal en drankverpakkingen) de oranje bak. Daar kunnen ze papier, plastic en metaal scheiden.

Plotseling horen ze een hoop herrie buiten. Er rijdt een auto langs met een grote luidspreker op het dak. **DOE ALLEMAAL MEE MET DE WEDSTRIJD: MAAK VAN AFVAL EEN KUNSTWERK! KOM VOLGENDE WEEK ZATERDAG NAAR HET GROTE PLEIN MET JE KUNSTWERK EN WIN EEN MOOIE PRIJS!**

Rubbi en Weestie hebben het goed gehoord. Een wedstrijd met afval. Je moet er een kunstwerk van maken en dan kun je een prijs winnen! Komt dat even goed uit dat ze bij meneer Smeerkees zijn. Ze gaan meteen aan de slag. Nu eet Rubbi het afval niet meer op met zijn grote mond. En ook weestie slurpt geen afval meer op met zijn zuigarmen. Nu helpen ze meneer Smeerkees met het sorteren van alle afvalproducten. Na een tijdje is de grote berg met afval netjes gesorteerd. "Goh, dankjewel zeg", zegt meneer Smeerkees. "Ik was hier nog dagen mee bezig geweest! Nu heb ik lekker wat vrije tijd. Weet je wat, ik ga eens de stad in. Ik wil wel weer eens nieuwe kleren kopen en dat kan ik nu mooi gaan doen. Jongens, willen jullie even op mijn huis passen? Dan ben ik over een uurtje terug." Dat willen Rubbi en Weestie wel, dus zwaaien ze meneer Smeerkees uit en zakken met een zucht in de stoelen. Wat hebben ze hard gewerkt zeg!

"Wat zullen we voor kunstwerk gaan maken", vraagt Weestie na een tijdje. "Oh ja, dat was ik bijna vergeten!" zegt Rubbi. Snel springen ze op. "Straks komt meneer Smeerkees terug en dan hebben we niks gedaan. Dat zou zonde zijn!"

Ze gaan snel aan de slag. Ze verzamelen van alles: plastic flesjes en tasjes, krantensnippers en bonnetjes van de supermarkt. Ook pakken ze glazen potjes en doppen van flessen. Ze maken alles aan elkaar met lijm en stukjes ijzerdraad. Als meneer Smeerkees thuiskomt, valt zijn mond open van verbazing. "Wat hebben jullie een mooi kunstwerk gemaakt!" roept hij uit.

Een week later zijn Rubbi en Weestie en meneer Smeerkees op het grote plein in de stad. Meneer Smeerkees heeft zijn nieuwe kleren aangetrokken en ziet er heel netjes en ook een beetje zenuwachtig uit. Er zijn veel mensen gekomen en allemaal hebben ze mooie kunstwerken gemaakt. Wie zou er winnen? Op het plein staan tafels en er is een groot podium. Iedereen mag zijn kunstwerk op een tafel zetten. Een paar meneren en mevrouwen kijken heel goed naar alles wat de mensen gemaakt hebben. Als ze alle kunstwerken gezien hebben, gaan ze met elkaar overleggen. Wat is het spannend. Dan stapt de voorzitter van de jury het podium op. Iedereen is muisstil.

“Dames en heren, jongens en meisjes”, klinkt het vanaf het podium door de microfoon. “Wij hebben heel mooie kunstwerken gezien. Het allermooiste kunstwerk wint een prijs. De prijs is dat het kunstwerk heel groot wordt nagemaakt door een echte kunstenaar. Dat kunstwerk komt dan hier op het grote plein te staan, zodat iedereen weet dat het heel belangrijk is om afval gescheiden in te zamelen. Want wij kunnen van al het gescheiden afval weer nieuwe dingen maken.”

Dan klinkt er een spannend muziekje en tromgeroffel en is het eindelijk zover! “Dames en heren, jongens en meisjes, de winnaars van de wedstrijd MAAK VAN AFVAL EEN KUNSTWERK! Zijn geworden..... Rubbi en Weestie!!!”

Iedereen begint te juichen en te klappen. Rubbi, Weestie en meneer Smeerkees zijn door het dolle heen. Joepie! Ze staan te springen van plezier en juichen en klappen het hardst van allemaal!

Een tijdje later staat er op het grote plein een heel groot standbeeld. Een kunstenaar heeft het kunstwerk van Rubbi en Weestie nagemaakt. Wat het is? Het is een hele grote meneer Smeerkees! Rubbi en Weestie hadden als kunstwerkmeneer Smeerkees van afval gemaakt, omdat hij zo goed is in het scheiden van afval en opruimen. Nu kan iedereen hem elke dag zien. En zo vergeten de mensen niet dat ze ook hun afval netjes moeten opruimen en moeten sorteren.

En Rubbi en Weestie? Die hebben hun fiets opgezocht en zijn weer terug gegaan naar hun eigen planeet. Want ze waren nu wel heel lang weg geweest.

-einde-

OPRUIMACTIE

 basis	 basisbegrippen zwerfvuil	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten wat zwerfvuil is. • De leerlingen zijn zich bewust van het zwerfvuil in de klas, in de zandbak, schoolplein en in de directe schoolomgeving. • De leerlingen voelen zich medeverantwoordelijk voor hun omgeving en proberen dit schoon te houden. • De leerlingen zijn bereid geen afval op straat te gooien. • De leerlingen kennen het verschil tussen organische en anorganische materialen.
 uitvoeringstijd 30 min	 organisatie 3-5 in groepjes schoolplein, directe schoolomgeving of in de klas	 ondersteunende websites
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 10 min doorlezen bekijken bekijken waar opgeruimd kan worden extra begeleiding eventueel extra begeleiding regelen	 benodigheden leskist	 te leen bij Milieueducatie zwerfvuilset (bij afvalbakfiets aanwezig) zelf voor zorgen vuilknijpers, handschoenen, bezem, vuilniszakken, stoffer en blik

INLEIDING (5 MINUTEN)

Verdeel de groep in groepjes van 2-4 leerlingen. Geef ieder groepje knijpers, handschoenen, eventueel een bezem en een ring met vuilniszak of stoffer en blik. Bespreek welk stuk van de schoolplein, directe schoolomgeving wordt schoongemaakt en tot waar de leerlingen mogen komen.

KERN (20 MINUTEN)

Al het afval wordt per groep verzameld in vuilniszakken. Kijk vooral tussen struiken en langs het hek.

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

Aan het eind van de les het afval op één stapel verzamelen. Zo mogelijk afval laten sorteren op soort en in de daarvoor bedoelde container werpen.

Er kan een foto gemaakt van het afval.

BEWEGINGSACTIVITEIT

 verwerking uitbreiding	 basisbegrippen afval scheiden aluminiumfolie	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen herkennen de verschillende soorten afval. • De leerlingen weten hoe je afval kan scheiden. • De leerlingen zijn bereid om afval te scheiden. • De leerlingen kennen de afvalpictogrammen. • De leerlingen zijn in beweging
 uitvoeringstijd 30 min	 organisatie halve groep speellokaal of gymzaal	 ondersteunende websites
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 30 min klaarzetten materialen klaarzetten verschillende soorten schoongemaakt afval verzamelen	 benodigdheden leskist infobladen afvalbakken afvalpictogrammen	 zelf voor zorgen verschillende soorten afval (papier, gft, plastic/pmd) 2 pionnen en 5 matten

Verdeel de groep in tweeën. Met de helft van de groep gaat u de les afval scheiden doen en met de andere helft bijvoorbeeld een toestellenles of spelletjes die ze zelfstandig kunnen uitvoeren. Halverwege de les kunt u de beide groepen wisselen.

INLEIDING (5 MINUTEN)

Laat de leerlingen de afvalmaterialen zien. Kunnen ze ontdekken welke overeenkomsten er zijn? (*plastic of PMD, papier, gft*)

Weten ze nog wat in welke bak hoort?

PMD zijn eigenlijk 3 soorten afval, welke? Zie je dat op de stapel liggen?

In Den Haag mag dat samen in dezelfde bak.

KERN (20 MINUTEN)

Het speelveld is in tweeën verdeeld met pionnen. Aan één kant van de zaal ligt een mat met allerlei verschillende afvalproducten (papier, plastic of PMD en gft). Aan de andere kant van de zaal liggen drie matten. Elke mat stelt een afvalbak voor (papier, plastic/PMD, gft). De leerlingen kunnen de soort afval herkennen aan het pictogram dat bij de mat ligt. Deze pictogrammen gebruikt de gemeente Den Haag ook.

Er staan twee leerlingen bij de mat met afvalproducten. Zij zijn de tikkers. De andere leerlingen zijn verdeeld over de drie matten aan de andere kant van de zaal. De leerlingen proberen de spullen (die horen bij hun afvalbak) van de eerste mat af te pakken zonder dat ze getikt worden. Als ze getikt zijn, moeten ze het afvalproduct weer terug leggen. Wie heeft als eerste zijn afvalbak helemaal vol?

SPEL: AFVAL SCHEIDEN	TOESTELLEN/LES OF SPELLETJES
<p style="text-align: center;">mat met afvalproducten</p> <p>pion Pion</p>	
<p>PMD plastic</p> <p>GFT</p> <p>papier</p>	

UITBREIDINGSMOGELIJKHEID

Vertel de leerlingen dat u het spel wat moeilijker gaat maken. Leg nu afvalproducten neer die van verschillende materialen zijn gemaakt (envelop met plastic venster, kartonnen koekverpakking met plastic presenteerbakje, reclamefolders met plastic folie erom, koffiepak met aluminium binnenzak, chipszak met aluminium binnenkant). Laat de leerlingen opnieuw het spel spelen. Na afloop bekijkt u met de leerlingen waar deze afvalmaterialen zijn terecht gekomen.

Hebben de leerlingen aan de producten gezien dat de materialen eigenlijk niet passen in één van de afvalbakken? Waar zou het dan kunnen?

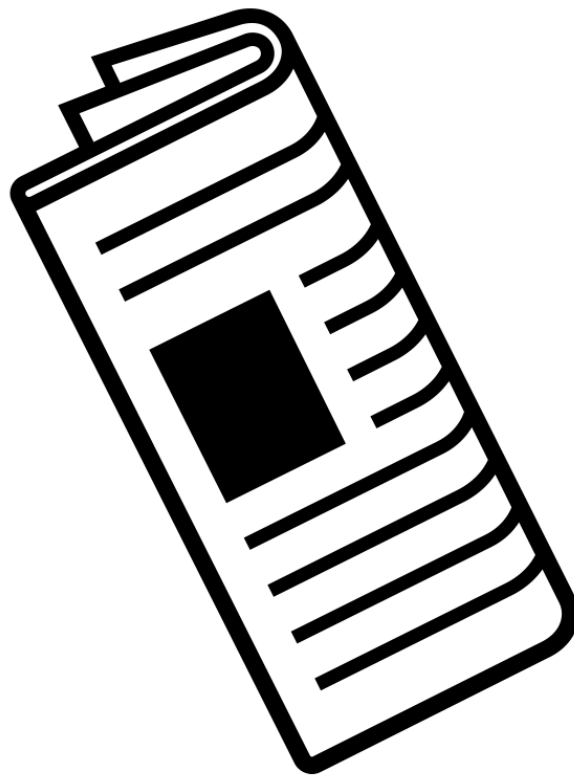
Haal de afvalproducten uit elkaar (komen de kinderen er zelf op?) en laat zien dat ze uit verschillende materialen bestaan. Leg uit dat een product, als het niet uit elkaar te halen is (chipszak), in de restafvalbak moet.

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

Bedenk met de leerlingen hoe je kan zorgen voor minder afval of afval dat hergebruikt kan worden.

PAPIER

Papier

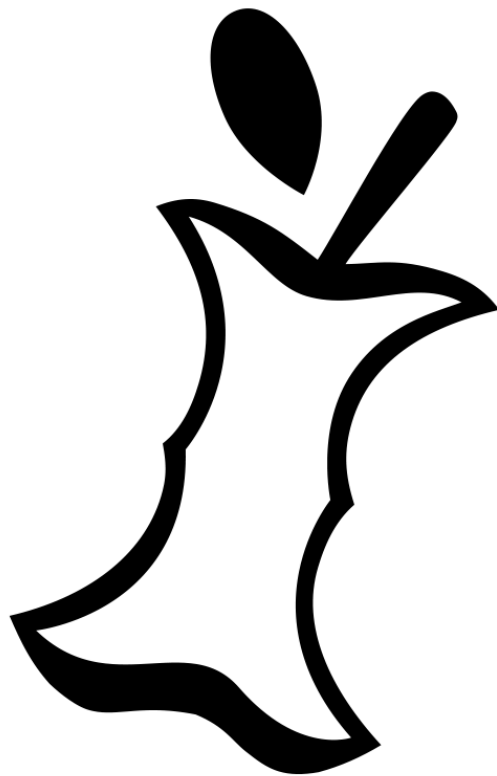
PMD

Plastic Blik Drinkpakken

GFT

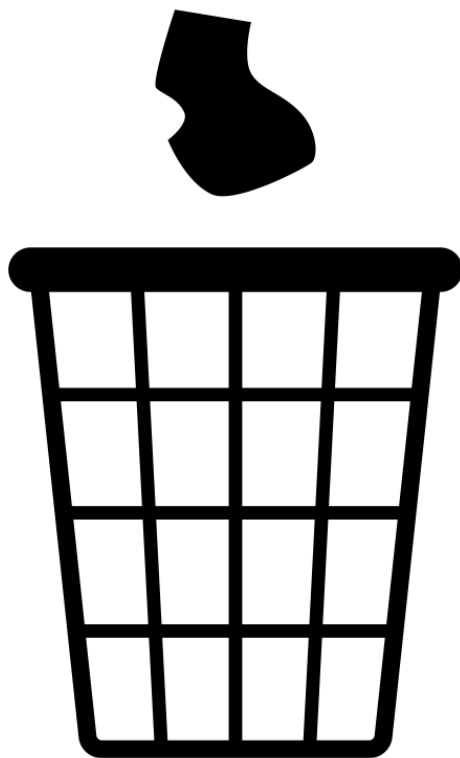
GFT en Etensoresien

REST

Rest

RUIM HET OP MAAK HET SCHOON

 verwerking uitbreiding	 basisbegrippen opruimen rotzooi fatsoen milieu	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten dat je afval kan scheiden. • De leerlingen voelen zich betrokken bij het voorkomen van zwerfafval.
 uitvoeringstijd 30 min	 organisatie hele groep	 ondersteunende websites www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners https://youtu.be/jsDx9E_s6l4
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 15 min klaarzetten lied vooraf luisteren lied klaarzetten	 benodigheden leskist	 zelf voor zorgen afspeelapparaat, digitaal schoolbord eventueel verschillende soorten afval om geluiden mee te maken; drinkpakje, snoepzakje, glazen pot, papier, blikje, plastic zak

LESBESCHRIJVING

De leerlingen leren in de deze les het afvallied “Ruim het op maak het schoon!” aan.

U kunt de tekst samen bespreken.

(Wat betekent hier “gebruik je fatsoen”? Wat is milieu?)

De leerlingen kunnen het lied uitbeelden en geluiden maken met de verzamelde materialen.

- Glazen pot of fles om tegen aan te tikken
- Blikje om mee op de tafel te kloppen
- Chipzakje om mee te kraken
- Papier om mee te knisperen
- Leeg pak melk of sap om op te trommelen

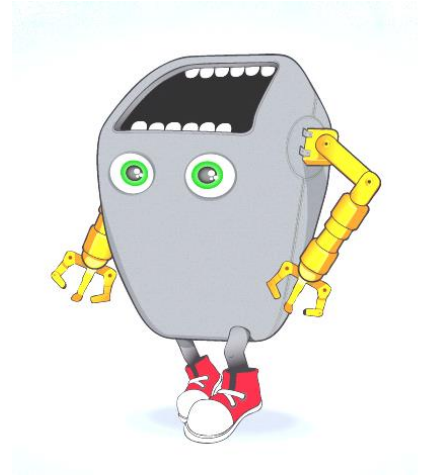
Of maak een muziekinstrument van afval (kosteloos materiaal).

Extra: Studeer samen met de leerlingen een speciale afvaldans in

Presentatie kan bij een evenement of bijvoorbeeld afsluiting project.

RUIM HET OP MAAK HET SCHOON

Ruim het op, maak het schoon, laat Den Haag stralen!
Met z'n allen alle rotzooi van de straat
Ruim het op, maak het schoon, we blijven het herhalen
Iedereen moet weten waar het om gaat
Ruim het op, maak het schoon, laat Den Haag stralen!
Met z'n allen alle rotzooi van de straat
Ruim het op, maak het schoon, we blijven het herhalen
Tot heel Den Haag er achter staat!

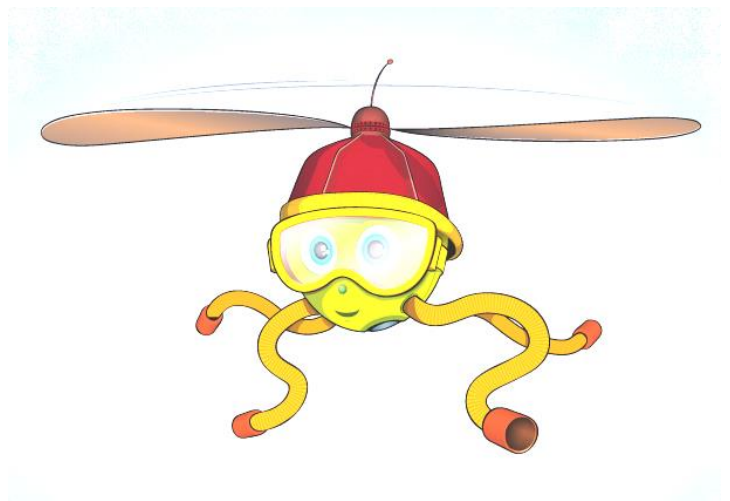
Een pakje sap of een zakje snoep
Sap op, zakje leeg, maak geen troep
Gebruik je verstand en gebruik je fatsoen;
Weet wat je moet doen!

Ruim het op, maak het schoon,....

Glas bij glas, papier bij papier
Doe het en doe het milieu een plezier
Een lege fles of een plastic zak
Alle soorten afval in een eigen bak

RAP

Twee robots uit de ruimte van een verre planeet
zagen wat Den Haag met z'n afval deed
Rommel op straat, rommel op de stoep
Weesti en Rubbi weten raad met die troep;
Weesti recyclet, kijk maar eens goed
En Rubbi weet, waar al het afval in moet
Doe met ze mee, want die troep is niet gewoon
Maak de Haagse straten schoon!!

Ruim het op, maak het schoon,....

ONDERZOEK OCHTENDHAPJE

 <p>verwerking uitbreiding</p>	<p>basisbegrippen</p> <p>samengesteld afvalsoorten materiaal grondstof verpakking</p>	<p>lesdoelen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Leerlingen weten dat een product uit verschillende soorten materiaal kan bestaan. • De leerlingen weten hoe je afval kunt scheiden. • De leerlingen weten hoe afval wordt aangeboden in de gemeente Den Haag. • De leerlingen zijn bereid afval te scheiden. • De leerlingen weten dat afval = grondstof. • De leerlingen voelen zich medeverantwoordelijk voor hun omgeving en proberen dit schoon te houden.
<p>uitvoeringstijd</p> <p>35 min</p>	<p>organisatie</p> <p>hele groep of in groepjes</p>	<p>ondersteunende websites</p> <p>www.milieueducatieden Haag.nl/site/klieners www.denhaag.nl/afval https://www.hedra.nl/ https://youtu.be/iUeeHW3c8bl</p>
<p>voorbereiding</p> <p>voorbereidingstijd ± 15 min</p> <p>klaarzetten</p> <p>verschillende afvalbakken klaarzetten</p> <p>leeg omgespoeld sappak ± 1 uur tevorens in emmer warm water leggen</p> <p>websites klaarzetten</p>	<p>benodigdheden</p> <p>leskist</p> <p>werkblad onderzoek het pak</p> <p>2 sluitzakjes materialen drankkarton</p> <p>infobladen afvalpictogrammen</p>	<p>zelf voor zorgen</p> <p>afvalbakken omgespoeld, leeg sappak, emmer met heet water</p>

Zet de verschillende afvalbakken goed zichtbaar neer.
Knip een sappak open en leg het in heet water. (ongeveer 1 uur van tevoren)

INLEIDING (5 MINUTEN)

Leg uit dat de kleine pauze iets anders gaat dan anders.

Laat de leerlingen goed kijken wat ze allemaal meehebben voor de kleine pauze (ochtendhap).

Wat verdwijnt er in je buik en wat houdt je straks over?

Gooi dat niet meteen weg, maar houdt dit bij je tot iedereen klaar is

KERN (20 MINUTEN)

- Wat heb je over gehouden?
- Van welk materiaal is dat gemaakt? In welke bak zou het dan moeten?
- Kijk goed. Bestaat de verpakking uit één soort materiaal of is het samengesteld uit verschillende materialen?

Ontleed de samengestelde verpakkingen met de leerlingen. Welke soorten afval kom je tegen? (bijvoorbeeld drankpakje heeft plastic buitenkant, kartonnenverpakking met aan de binnenkant een laagje aluminiumfolie).

Dit kunnen ze in de fabriek ook scheiden. Daarom mogen drinkpakjes in Den Haag in de PMD-afvalbak.

Maak het werkblad "onderzoek het pak" (bron: Stichting Hedra; hergebruik drankkartons)

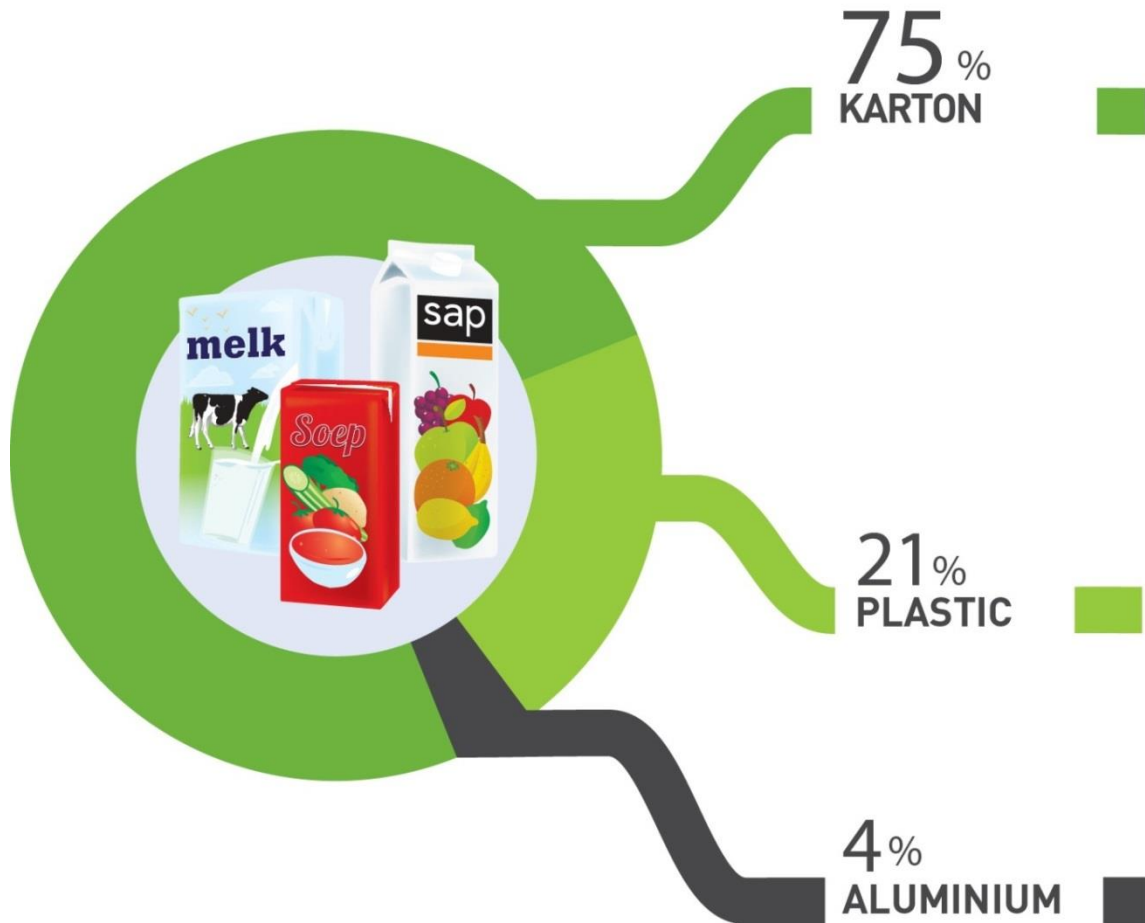
AFSLUITING / EVALUATIE (10 MINUTEN)

Bekijk het filmpje van Stichting Hedra <https://www.hedra.nl/>

"Nu ook je pak in de zak". <https://youtu.be/iUeeHW3c8bl>

ONDERZOEK HET PAK

Knip een vierkantje uit een leeg sappak en leg dit ongeveer een uur in warm water. Herken jij de laagjes papier, plastic en aluminium?

Plak het resultaat in het juiste vakje

papier

plastic

aluminium

MUZIEKINSTRUMENT MAKEN

 verwerking uitbreiding	 basisbegrippen instrument	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten hoe je afval kan scheiden. • De leerlingen weten afval=grondstof. • De leerlingen weten dat je afval kan hergebruiken.
 uitvoeringstijd 40 min	 Organisatie individueel	 ondersteunende websites
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 10 min klaarzetten materialen verzamelen	 benodigdheden leskist	 zelf voor zorgen schoon afval zoals: keukenrollen, conservenblikjes drinkpakjes, kurk, touw, tape, elastiekjes, papier, plastic, aluminiumfolie. tijdschriften, scharen, lijm. vulling zoals rijst, maïskorrels, bonen, erwten.

INLEIDING (5 MINUTEN)

Uitleg opdracht

KERN (30 MINUTEN)

De leerlingen maken een muziekinstrument van afval
GELUIDKOKER

- Maak één kant van de keukenrol dicht met papier, plastic of stof. Gebruik lijm of elastiek
- Stop in de keukenrol rijst, droge bonen of maïskorrels.
- Maak de andere kant van de keukenrol dicht
- Versier de buitenkant van de keukenrol
- Schud de koker

RAMMELAAR

- Maak aan de bovenkant van het drinkpakje twee gaatjes in het karton.
- Maak hierin een touwtje vast met daaraan een kurk.
- Versier het drinkpakje
- Draai het pakje van links naar rechts; de kurken komen nu tegen het drinkpakje aan en maken een geluid

TROMMEL

- Leg een doekje of plastic op de opening van een leeg conservenblik
- Maak dit vast met touw of tape
- Versier de buitenkant van het conservenblik
- Sla met takjes of stokjes op het doek

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

Bekijk en beluister samen de resultaten van de leerlingen.

Zing samen Ruim het op maak het schoon en gebruik de muziekinstrumenten als een echt orkest

PROJECT AFSLUITING		
 presentatie	 basisbegrippen presenteren	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> De Leerlingen kunnen hun producten presenteren.
 uitvoeringstijd	 organisatie hele groep eventueel rond afvalbakfiets op schoolplein	 ondersteunende websites www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners www.denhaag.nl/afval
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 30 min klaarzetten werkjes leerlingen doorlezen bekijken uitnodigen ouders	 benodigheden leskist	 te leen bij Milieueducatie afvalbakfiets zelf voor zorgen afspeelapparaat, digitaal schoolbord

LESBESCHRIJVING

De afsluiting van het project kunt u uiteraard zo groot maken als u zelf wilt. Hieronder geven wij een aantal suggesties.

- Alle leerlingen komen naar een centrale plek in de school of op het schoolplein.
- De gemaakte materialen worden met magneten opgehangen aan de deksel van de afvalfiets. Stel de materialen die niet kunnen worden opgehangen tentoon op en rond de afvalfiets.
- Een leerkracht bespreekt met de leerlingen wat ze deze ochtend/dag/week gedaan en geleerd hebben.
- De leerlingen laten een aantal gemaakte materialen zien. Denk hierbij aan de letters die de leerlingen van groep 2 geschreven hebben en de affiches die gemaakt zijn in de bovenbouw.
- Wanneer de leerlingen het afvallied hebben geleerd, zingen ze dit gezamenlijk.
- U organiseert een avond of middag als afsluiting voor ouders en belangstellende.
- De leerlingen presenteren de uitgewerkte creatieve opdrachten in de klas of de gemeenschappelijke ruimte.
- U nodigt de wethouder en de pers uit.

BIJLAGEN

WERKEN MET EEN VERHAAL

WERKEN MET EEN VERHAAL; RUBBI EN WEESTIE

Het lesmateriaal gaat ervan uit dat kinderen eerst gepakt worden door een verhaal. Daardoor worden zij er bij betrokken en zijn bereid om met de inhoud aan de slag te gaan. Het is dus ook zaak veel aandacht te besteden aan het begin. Als de kinderen eenmaal geboeid zijn, gaat de trein vanzelf lopen.

RUBBI EN WEESTIE

Het project De Klieners is opgebouwd rondom drie verhalen over Rubbi en Weestie in de groepen 1 t/m 6. In groep 7 en 8 werken de leerlingen vanuit een bestaande herkenbare situatie waar Rubbi en Weestie gedoseerd in voor komen.

Rubbi en Weestie zijn robotjes die, samen met andere robotjes en mensen, leven op de planeet Klien. Op deze planeet leven de mensen heel anders dan op de aarde. Op de planeet Klien is het superschoon en opgeruimd. Dat komt doordat de Klieners alles opruimen. Er komen twee Klieners naar de aarde en de planeet Dump op een speciale afvalfiets. Dit zijn Rubbi en Weestie. Rubbi is een robotje dat alles opruimt wat de mensen op de planeet Klien weggooien. Weestie is een robotje dat het zonde vindt om alles op één afvalhoop te gooien. Misschien kan het nog ergens voor worden gebruikt? Hij sorteert dus al het afval.

Op een dag gaan Rubbi en Weestie samen naar school op hun afvalfiets (dit is de fiets die voor het project op uw school komt te staan). Maar ze komen niet bij hun school aan; ze vliegen uit de bocht en belanden in de groepen 1 t/m 4 en in groep 7/8 op de planeet aarde in de plaats Den Haag. In groep 5/6 belanden ze op de planeet Dump. Ze zien dat de aarde er heel anders uitziet dan de planeet Klien. De mensen leven er heel anders. Ze gooien afval op straat: kauwgom, stukjes papier en zakjes van de chips. Het afval waait alle kanten op door de wind. Het gaat zwerven over straat.

Vanaf dit moment in het verhaal beleven Rubbi en Weestie per lessenserie een ander verhaal. Hieronder is beknopt beschreven waar de verhalen over gaan.

GROEP 1-2: DE KLIENERS IN DEN HAAG

Rubbi probeert de rommel die op straat ligt op te ruimen, maar het lukt hem niet. Als hij hulp vraagt aan twee passerende kinderen, vinden die het maar raar wat hij doet. Ze lachen hem een beetje uit. Maar dan krijgt hij hulp van het meisje Busra. Samen proberen ze alle rommel op te ruimen. Omdat ze dat niet alleen kunnen, roepen ze de hulp in van de kinderen uit de klas. Rubbi kiest een kind uit de klas dat hem mag helpen. Daarna herhaalt hij dit een paar keer. Het blijkt heel leuk te zijn om samen op te ruimen! Zo kan Rubbi tevreden weer terug naar zijn eigen huis.

GROEP 3-4: DE KLIENERS EN MENEER SMEERKEES

Rubbi en Weestie zien dat de mensen in Den Haag papier aan de kant van de weg zetten. Hierdoor raken ze geïnteresseerd in het scheiden van afval. Een voorbijganger tipt hen om eens op bezoek te gaan bij meneer Smeerkees. Meneer Smeerkees verzamelt afval. Hij sorteert het en ontleedt zelfs materialen die uit meerdere soorten afval bestaan, zodat alles keurig gescheiden wordt. Aan het eind

van elke maand haalt de gemeente al het gescheiden afval bij meneer Smeerkees op. Wanneer Rubbi en Weestie bij meneer Smeerkees zijn, komt er een busje van de gemeente langs dat mensen oproept om mee te doen met een wedstrijd: maak van afval een zo mooi mogelijk kunstwerk. Rubbi en Weestie hebben het voorbeeld van meneer Smeerkees gezien en gaan direct aan de slag. Op de dag van de presentatie staan er allemaal mooie kunstwerken, maar het kunstwerk van Rubbi en Weestie wint de prijs. De prijs is dat het kunstwerk van Rubbi en Weestie in het groot wordt nageemaakt. Nu weet iedereen die het kunstwerk ziet dat afval scheiden heel belangrijk is. Rubbi en Weestie kunnen weer met een gerust hart terug naar hun eigen planeet.

GROEP 5-6: DE KLIENERS OP PLANEET DUMP

Rubbi en Weestie belanden op de planeet Dump. Daar is het resultaat te zien van hoe het zou kunnen zijn op aarde als we geen afval inzamelen en afval scheiden. Rubbi en Weestie proberen uit te zoeken hoe het hier zover heeft kunnen komen en waarom iedereen binnen in zijn eigen huis zit en niet naar buiten komt. Dan komen ze in contact met opa Jeroen. Hij is lid van de MOOI-groep. Dat betekent: Maak Onze Omgeving Ideaal. Die groep strijdt voor een schonere omgeving. Rubbi, Weestie en juf Tanja bezoeken een contactavond van de MOOI-groep. Hier horen ze dat de MOOI-groep ervoor zorgt dat er schone parkjes ontstaan en er sportvelden worden aangelegd. Dat geeft juf Tanja inspiratie. Zij mailt de leerlingen over deze groep en wat ze allemaal doen voor de kinderen. Ook vertelt ze dat ze een voetbalwedstrijd organiseert op zo'n schoon voetbalveld. Veel kinderen doen hieraan mee en zien in dat het fijn is om buiten te zijn en ervoor te zorgen dat de omgeving schoon is. Ook volwassenen worden aangezet om de buitenomgeving schoon te maken en schoon te houden. Zo wordt de planeet steeds schoner en mooier. Rubbi en Weestie kunnen met een gerust hart weer naar hun eigen planeet.

GROEP 7-8: DE KLIENERS EN HET ZWERFVUIL

In groep 7-8 wordt er niet meer gewerkt met een verhaal. De leerlingen starten aan de hand van een foto, praatplaat en filmpjes met het project. Als eerste wordt een foto getoond van een straat in Den Haag bezaaid met zwerfvuil. Dit is een foto gemaakt op Koninginnedag 2010. De chaos is veroorzaakt door de staking van de reinigingsdienst. Er wordt ook een filmpje getoond over deze staking. Daarna wordt de blik van de leerlingen verlegd van lokaal naar internationaal: van Den Haag naar de afvalsoep in de Atlantische Oceaan. Op het digibord verschijnt een praatplaat van Rubbi en Weestie bij de afvalsoep. De leerlingen denken na over de gevolgen voor het milieu van deze enorme berg plastic. Rubbi en Weestie zijn naar de afvalsoep gekomen om hem met eigen ogen te zien en om te helpen met opruimen. De leerlingen bespreken wat er aan gedaan kan worden en hoe afval ook als iets positiefs kan worden gezien. Daarna krijgen zij het filmpje 'Kunst van vuilnis' te zien en bedenken zij zelf nog meer gebruiksvorwerpen die je van afval kunt maken.

DOELSTELLINGEN

KENNISDOELEN

Leerlingen:

- weten wat afval is.
- weten wat zwerfvuil is.
- weten hoe je afval kunt scheiden.
- weten waarom je afval moet scheiden
- weten dat afval hergebruikt kan worden, afval=grondstof
- weten hoe afval wordt aangeboden in de gemeente Den Haag.
- zijn zich ervan bewust dat een opgeruimde leefomgeving prettig is, omdat de leerlingen zo op een schone plek kunnen spelen.
- kennen het verschil tussen organische en anorganische materialen.

VAARDIGHEIDSDOELEN

Leerlingen:

- reflecteren met anderen wat ze geleerd hebben.

HOUDINGSDOELEN

Leerlingen:

- voelen zich medeverantwoordelijk voor de omgeving en proberen deze schoon te houden.
- zijn zich bewust van het zwerfvuil in de klas en in de wijk.
- zijn bereid afval te scheiden
- zijn bereid geen afval op straat te gooien.

SLO-KERNDOELEN

Oriëntatie op jezelf en de wereld: 34, 35, 36, 37, 39, 44, 45, 47

21^e-EEUWSE VAARDIGHEDEN

- kritisch denken
- samenwerken
- communiceren
- zelfregulering

INFORMATIE

www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners

www.denhaag.nl/afval

www.afvalopschool.nl

VERANTWOORDING

De Klieners 3-4 levert een bijdrage aan beleidsdoelstellingen van Gemeente Den Haag, het versterken van circulaire economie en van duurzame Haagse Kracht.

www.milieueducatiedenhaag.nl/site/NME

Den Haag

Dit product levert een bijdrage aan de Sustainable Development Goals (werelddoelen voor duurzame ontwikkeling)

www.sdgnerland.nl

VERKLARING TEKENS

ACTIVITEIT

- OPENING
- BASIS
- VERWERKING/UITBREIDING
- BASISBEGRIPPEN
- LESDOELEN
- AFSLUITING

ORGANISATIE

- HELE GROEP
- GROEPIES
- INDIVIDUEEL

INHOUD

VOORBEREIDING

- DOORLEZEN/BEKIJKEN
- KLAARZETTEN
- EXTRA BEGELEIDING REGELEN

BENODIGDHEDEN

- LESKIST
- ZELF VOOR ZORGEN
- LENEN VAN MILIEUEDUCATIE

TIJD

DIGITAAL

www.denhaag.nl/jaarprogramma

Samenstelling

Gemeente Den Haag

Dienst Stadsbeheer

Archeologie & natuur- en milieueducatie
Prins Hendrikstraat 39
2518 HH Den Haag
milieueducatie.po@denhaag.nl

MEC Zuiderpark

Anna Polakweg 7
2533 SW Den Haag
(070) 353 29 96

MEC Kornoelje

Kornoeljestraat 117
2564 LP Den Haag
(070) 325 79 68

MEC Schildershoeve

Teniersplantsoen 83
2526 MS Den Haag
(070) 389 03 67

MEC Reigershof

Reigersbergenweg 280
2592 EZ Den Haag
(070) 353 33 49

[@milieueducatie](https://twitter.com/milieueducatie)